

Висновки. Узагальнюючи те, що було сказано вище, можна зробити такі висновки. Величезну роль в процесі формування гуманності студентів відіграє викладач, зокрема, викладач іноземних мов, який, перш за все, має розвивати високі моральні якості у своїх вихованців та будувати з ними гуманні відносини в процесі навчання. Проблема формування та розвитку гуманної особистості є домінуючою у вищій школі, а вирішальна роль викладача у формуванні гуманності особистості студента підтверджується практикою й досвідом. Гуманізація відносин викладача та студента є основою виховної функції викладання, результати якої студент буде здійснювати у різноманітних видах діяльності, у різних варіантах міжособистісних відносин. Щоб успішно вирішувати проблеми навчання іноземної мови в неможливому ВНЗ, потрібний творчий викладач високого рівня освіченості та культури. Власні позитивні емоції та настрої, зацікавленість та захопленість дисципліною, прагнення постійного вдосконалення та розширення знань, здійснення настанови А.С. Макаренка “якомога більше вимогливості до учня та якомога більше поваги до нього” мають дати позитивний результат.

Література

1. Бондаревская Е.В. Ценностные основания личностно-ориентированного воспитания / Е.В. Бондаревская // Педагогика. – 1995. – № 4. – С. 29.
2. Зимняя И.А. Психологические аспекты обучения говорению на иностранном языке : кн. для учителя / И.А. Зимняя. – М. : Просвещение, 1985. – 160 с.
3. Давыдов В.В. Многознание уму не научает [Электронный ресурс] / В.В. Давыдов. – 2005. – № 4. – С. 22. – Режим доступа: <http://www.voppsy.ru/authors25/DAVYDOVV.htm>.
4. Задачи и направления перестройки педагогической науки [Электронный ресурс] / А.В. Петровский, В.И. Слободчиков, Б.М. Бим-Бад, Ю.В. Громько. – 1989. – № 2. – С.14. – Режим доступа: <http://www.voppsy.ru/authors/PETROVAV.htm>.

ПОНОМАРЬОВ В.О.

ПОКАЗНИКИ СФОРМОВАНOSTІ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ТРЕНЕРА З АТЛЕТИЧНОЇ ГІМНАСТИКИ

Проблема показників сформованості професійно-педагогічної компетентності тренерів з атлетичної гімнастики виникає в практиці професійної діяльності фізкультурно-спортивних установ, як правило, в момент потреби об'єктивного визначення якості праці того чи іншого тренера.

Вирішувати означену проблему потрібно й в інших ситуаціях, наприклад, при відборі на роботу нового тренера, або професійній перепідготовці вже працюючого персоналу, де необхідно точно визначити вже існуючий рівень професійно-педагогічної компетентності, вказати причини недоліків та надати кваліфіковану допомогу в їх усуненні.

Мета статті – виділення показників професійно-педагогічної компетентності тренерів з атлетичної гімнастики.

Розпочинаючи до вирішення питання про визначення показників сформованості професійно-педагогічної компетентності тренерів з атлетичної гімнастики, ми відзначили, що в дослідженнях, в яких розглядаються питання діагностики професійно-важливих якостей (А.В. Батаршева, І.Ю. Алексеева, Є.В. Майорова [1] та ін.), автори як показники сформованості професійно-важливих якостей часто використовують шкали психодіагностичних методик. На нашу думку, на практиці

таке використання не завжди характеризує саме те, що хоче перевірити дослідник. До того ж, як правило, такі психологічні опитувальники хоча часто й дають змогу визначити психологічний стан досліджуваного, їх питання не відповідають специфіці тієї чи іншої професійної діяльності. Ми відзначили також і те, що іноді майже неможливо відтворити логіку автора у вирішенні питання про співвіднесення визначених ним критеріїв та показників їх сформованості з методиками вимірювання, що використовуються в дослідженні.

На нашу думку, результати, отримані за психологічними методиками, можна розглядати лише як допоміжні індикатори, тобто ознаки, які вказують на наявність якоїсь іншої ознаки (якості або властивості предмета), і лише в окремих випадках – як основні показники.

Враховуючи останнє, у контексті нашого дослідження доцільним виглядає підхід до визначення показників, намічений у праці А.К. Маркової “Психологія праці вчителя” (1993), який передбачає використання так званих діагностичних карт оцінювання праці вчителя, які інтегрують у собі показники професійної компетентності [4, с. 110].

Говорячи про можливі способи та процедури оцінювання, А.К. Маркова вказує на якісну та кількісну форми, при яких виділяється декотра якість та за шкалою визначається рівень її інтенсивності. Оцінка представлена в балах, які виставляють експерти (колеги, незалежні експерти та ін.). У підсумку визначається загальний бал (сума балів) або середній бал за цією якістю. Автор вважає, що кількісна оцінка в балах є допустимою в принципі, але разом з тим відзначає, що “важливо розуміти умовність кількісної оцінки, прагнути знизити її суб’єктивність, не допускати поєднання усіх сум балів в одну цифру” [4, с. 111].

Використання карт діагностики передбачає й обов’язкову самооцінку педагога [4, с. 110].

Беручи на озброєння означені ідеї А.К. Маркової, ми вважаємо, що оцінку кожного критерію слід доповнити й незалежними від експертів та самого тренера процедурами. Іншими словами, кожний критерій має оцінюватися за суб’єктивними та об’єктивними показниками.

При поділі показників на об’єктивні та суб’єктивні ми спиралися на теоретичні позиції Р. Кеттела та П. Клайна, згідно з якими, об’єктивне тестування – це тестування, мета якого невідома тому, кого досліджують (тому результати не можуть бути сфальсифіковані), і дані, отримані при його використанні, можуть бути оцінені незалежно від особи, яка проводила тестування та інтерпретацію результатів [3, с. 115].

Виходячи з останньої точки зору, розуміючи при цьому всю її умовність, у подальшому дослідженні під суб’єктивними показниками розуміємо такі, що залежать від сприйняття тренера носієм активності – експертом або ним самим. До таких показників зараховуємо самооцінку тренера, експертні оцінки його професійно-педагогічної компетентності викладачами, роботодавцями, колегами, споживачами атлетичної гімнастики; під об’єктивними показниками розуміємо такі, що не залежать від сприйняття конкретного тренера кимось із суб’єктів. До таких показників зараховуємо тестування знань з дисциплін та результати, отримані за шкалами діагностичних методик, які співвідносяться з тим чи іншим критерієм.

На основі аналізу літератури, до діагностичного комплексу нами було включено шість діагностичних методик, першою з яких став багаторівневий особистісний опитувальник “Адаптивність” А.Г. Маклакова та С.В. Чермяніна [1, с. 128], створений для оцінювання адаптаційних можливостей особистості з урахуванням соціально-психологічних та деяких психофізіологічних характеристик, що відображають узагальнені особливості нервово-психічного та соціального розвитку.

В основу цієї методики покладене положення про адаптацію як безперервний процес активного пристосування людини до мінливих умов соціального середовища та професійної діяльності. Ефективність адаптації великою мірою залежить від того, наскільки реально людина сприймає себе та свої соціальні зв'язки, як точно вона вміє співвідносити свої потреби з можливостями та усвідомлює мотиви своєї поведінки.

Недостатньо розвинуте уявлення про себе призводить до порушень адаптації, що може супроводжуватися підвищеною конфліктністю, порушенням відносин, пониженням працездатності та погіршенням здоров'я. Випадки глибокого зриву адаптації можуть призводити до повного зриву професійної діяльності та розвитку хвороб.

Цей діагностичний засіб привернув нашу увагу з тієї причини, що параметри “Нервово-психічна стійкість” та “Моральна нормативність”, які він вимірює, точно характеризують критерій сформованості професійно-педагогічної компетентності “психологічна готовність до педагогічної взаємодії зі споживачем послуг атлетичної гімнастики”. Результати, отримані за основною шкалою опитувальника “Особистісний адаптивний потенціал”, точно характеризують критерій “Психологічна готовність до реалізації знань, умінь та навичок, що становлять компетентність у професійній діяльності”. Критерій “Уміння професійно-педагогічної взаємодії в різноманітних ситуаціях” певною мірою характеризує шкала “Комунікативні здібності” цієї методики.

Окрім зазначених шкал, методика включає ще й шкалу “Достовірність”, яка дає змогу перевірити, наскільки відверті респонденти, що підвищує об'єктивність результатів дослідження. Додатковим аргументом при виборі цього інструменту стало й те, що, як показує досвід педагогічних досліджень, багаторівневі опитувальники дають можливість значно скоротити трудомісткість дослідження без зниження його якості.

Наступною методикою став *тест уміння слухати*. Ця методика рекомендована для дослідження комунікативних здібностей тренерів та інструкторів з різних видів фізичної культури [7, с. 146]. Саме тому серед великої кількості діагностичних засобів ми зупинили свою увагу саме на цій методиці. У нашому дослідженні вона покликана доповнити та перевірити результати за шкалою “Комунікативні здібності” методики “Адаптивність”.

Для характеристики критерію “Особистісна значущість професійної діяльності” нами обрано методику вивчення мотивації професійної діяльності К. Замфір у модифікації А. Реана [1, с. 180].

Як зазначено в літературі, в основу цієї методики покладено концепцію про внутрішній і зовнішній типи мотивації. Різниця між зазначеними типами мотивації полягає в тому, що при внутрішній мотивації для особистості має першочергове значення сама діяльність, яка виступає самодостатнім стимулом, а при зовнішній мотивації основою професійної діяльності стає прагнення до задоволення потреб, зовнішніх відносно змісту самої діяльності (мотиви соціального престижу, заробі-

тної плати та ін.). Зовнішні мотиви диференціюються при цьому як зовнішні позитивні та зовнішні негативні. Вважається, що зовнішні позитивні мотиви, без сумніву більш ефективні та більш бажані з будь-якої точки зору, ніж зовнішні негативні [1, с. 180].

Для об'єктивної характеристики критерію “Ціннісне ставлення до споживачів атлетичної гімнастики” серед великої кількості інших методик ми обрали *методику діагностики рівня емпатійних здібностей В.В. Бойко* [5, с. 550].

Причиною обрання саме цієї методики було те, що, по-перше, вона точно вказує на розуміння внутрішнього світу іншої людини, здатність співчувати їй (емпатію), тобто той параметр професійно-педагогічної компетентності тренера з атлетичної гімнастики, на якому у даному випадку зосереджено увагу; по-друге, вона часто з успіхом використовується в педагогічних дослідженнях, добре стандартизована та валідизована.

Для дослідження сформованості критерію “Здатність емоційно-вольової регуляції професійно зумовлених дій” обрано *тест-опитувальник А.В. Зверькова й Е.В. Ейдмана для дослідження вольової саморегуляції* [6].

При виборі цієї методики ми під рівнем вольової саморегуляції розуміли міру володіння тренерами власною поведінкою в різних ситуаціях, здатність свідомо управляти своїми діями, станами та спонуканнями. Як уже зазначалося, рівень розвитку вольової саморегуляції може бути охарактеризований за такими властивостями характеру, як настирливість і самоконтроль, а це є саме тим, що вимірює методика.

Для характеристики критерію “Психологічна готовність до реалізації знань, умінь та навичок, що становлять компетентність у професійній діяльності” серед розмаїття методик, представлених у науковій літературі, нами було обрано *методику В. Тернопільської для визначення рівня самооцінки* [2, с. 216]. Ця методика зручна у використанні та аналізі. Ефективність її перевірена в практичних дослідженнях у галузі професійної освіти.

Отже, складений нами діагностичний комплекс дає змогу, з одного боку, перевірити результати експертної оцінки, а з іншого, дати більш точну характеристику кожного з визначених критеріїв сформованості професійно-педагогічної компетентності тренерів з атлетичної гімнастики.

Співвідношення розроблених критеріїв професійно-педагогічної компетентності тренерів з атлетичної гімнастики та їх показників подано в таблиці.

Таблиця

Критерії та показники професійно-педагогічної компетентності тренерів з атлетичної гімнастики

Компонент	Критерії сформованості	Показники	
		суб'єктивні	об'єктивні
Мотиваційно-ціннісний	Ціннісне ставлення до споживачів атлетичної гімнастики	Результат експертної оцінки, самооцінка	Результати оцінювання за методикою діагностики рівня емпатичних здібностей В.В. Бойко
	Особистісна значущість професійної діяльності	Самооцінка	Результати оцінювання за методикою вивчення мотивації професійної діяльності К. Замфір у модифікації А. Реана

Компонент	Критерії сформованості	Показники	
		суб'єктивні	об'єктивні
	Психологічна готовність до реалізації знань, умінь та навичок, що становлять компетентність у професійній діяльності	Самооцінка	Результат оцінювання за шкалою “Особистісний адаптивний потенціал” опитувальника “Адаптивність”, методика В. Тернопільської для визначення рівня самооцінки
Когнітивний	Знання з теорії та практики атлетичної гімнастики	Результат експертного оцінювання, самооцінка	Тестування знань з теорії та практики атлетичної гімнастики
	Об'єктивно-необхідні психологічні та педагогічні знання	—	Тестування педагогічних та психологічних знань
Поведінковий	Уміння професійно-педагогічної взаємодії в різноманітних ситуаціях	—	Результати оцінювання за “Тестом уміння слухати” та шкалою “Комунікативні здібності” методики “Адаптивність”
Емоційно-вольовий	Здатність емоційно-вольової регуляції професійно зумовлених дій	—	Результати оцінювання за тест-опитувальником А.В. Зверькова і Е.В. Ейдмана “Дослідження вольової саморегуляції”

Обрані нами методики об'єктивного оцінювання сформованості професійно-педагогічної компетентності тренерів з атлетичної гімнастики є апробованими, спираються на фундаментальні наукові теоретичні розробки та співвідносяться з визначеними критеріями. Вони певною мірою доповнюють одна одну, що в сукупності, як ми сподіваємося, дасть змогу отримати адекватне відображення стану професійно-педагогічної компетентності в ракурсі внутрішнього світу опитуваних.

Суб'єктивні ж методики оцінювання сформованості професійно-педагогічної компетентності тренерів з атлетичної гімнастики потребують конкретизації в подальшому дослідженні.

Висновки. Показники сформованості професійно-педагогічної компетентності тренерів з атлетичної гімнастики поділяються за різними ситуаціями оцінювання – на суб'єктивні, до яких відносимо самооцінку тренера, експертні оцінки його професійно-педагогічної компетентності викладачами, роботодавцями, споживачами послуг атлетичної гімнастики, колегами; та об'єктивні, до яких відносимо тестування професійних знань, а також результати, отримані за визначеними діагностичними методиками.

Література

1. Батаршев А.В. Диагностика профессионально важных качеств / А.В. Батаршев, И.Ю. Алексеева, Е.В. Майорова. – СПб. : Питер, 2007. – 192 с.
2. Ігнатенко С.О. Підготовка майбутніх учителів фізичного виховання до формування моральних якостей молодших школярів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О.С. Ігнатенко. – О., 2007. – 235 с.

3. Клайн П. Справочное руководство по конструированию тестов: введение в психометрическое проектирование / П. Клайн. – К., 1994. – 283 с.
4. Маркова А.К. Психология труда учителя : кн. для учителя / А.К. Маркова. – М. : Просвещение, 1993. – 192 с.
5. Основы психологии : практикум / ред.-сост. Л.Д. Столяренко. – Ростов н/Д : Феникс, 2000. – 576 с.
6. Пашукова Т.И. Психологические исследования. Практикум по общей психологии : учеб. пособ. / Т.И. Пашукова, А.И. Допира, Г.В. Дьяконов. – М. : Институт практической психологии, 1996.
7. Уэйнберг Р.С. Основы психологии спорта и физической культуры / Р.С. Уэйнберг, Д. Гоулд. – К. : Олимпийская литература, 2001. – 335 с.

ПОНОМАРЬОВА О.І.

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ СТУДЕНТІВ НА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Для сучасної епохи характерні швидкий науково-технічний прогрес, неперервне зростання обсягів інформації, посилення ролі особистості, інтелектуалізація її діяльності, зміна техніки и технології у світі, що вимагають від вищих навчальних закладів швидкого досягнення якісно нового рівня викладання гуманітарних наук і, перш за все, іноземних мов. Необхідність спілкування іноземною мовою не викликає заперечень, оскільки навіть найвіддаленіші від мовних дисциплін спеціалісти вже переконалися: без володіння іноземною мовою повноцінний обмін науково-технічною інформацією неможливий, отже, неможливий сам поступальний розвиток науки і техніки.

Конкурентоспроможні кваліфіковані фахівці сьогодні повинні вміти не тільки прочитати і перекласти літературу за фахом, але й володіти достатніми навичками для сприйняття на слух навчальних лекцій і доповідей на іноземних мовах на різноманітних конференціях, круглих столах та семінарах; уміннями підтримки бесіди і ведення дискусій на професійні та ділові теми; здатністю знайти необхідну інформацію в Інтернеті або будь-яких інших іншомовних джерелах; досвідом підготовки та проведення презентації за тематикою, що вивчається.

Актуальність статті, на наш погляд, полягає в тому, що на рівні профільного навчання іноземним мовам та у зв'язку зі зміною та розширенням мети вивчення іноземних мов, у вищих навчальних закладах виникає необхідність ознайомлення із новими формами організації роботи студентів на практичних заняттях та використання інноваційних технологій та методів викладання дисципліни.

Проблема організації роботи студентів на практичних заняттях з іноземної мови досліджується багатьма вітчизняними та зарубіжними педагогами, серед яких можна назвати таких: О.Б. Тарнопільський, О.А. Кулькіна, О.Ю. Кузнецова, Ж.-П. Мартан, Г.В. Баранова, Н.І. Гез, Б.А. Лапідус, М.В. Ляховицький та ін.; питання навчання презентації на іноземній мові вивчалися такими дослідниками, як Ю.С. Авсюкевич, І.А. Зимня, Ю. Дегтярьова.

Метою статті є ознайомлення із новими підходами до організації роботи студентів на практичних заняттях з іноземної мови, що існують у вітчизняній і зарубіжній методиці, вивчення сучасних технологій навчання іноземної мови та розгляд умов для їх творчого використання у вищих навчальних закладах України.